

دارو در قزاقستان

دکتر فریدون سیامک‌نژاد

شیطان کر، بدون هیچگونه تأخیری رأس ساعت ۸/۱۵ دقیقه صبح از فرودگاه تهران پرواز کرد و بعد از ۴/۵ ساعت، در ساعت ۱۵/۱۵ دقیقه بعد از ظهر همان روز به وقت محلی (قزاقستان فعلاً ۲/۵ ساعت از ما جلوترند) در فرودگاه آلماتی به زمین نشست. پس از کنترل گذرنامه و عبور از گمرک که به راحتی انجام شد از فرودگاه خارج شدم. خیلی زود به همراهان قزاقی که مترجمی نیز با آنها بود ملحق شدم (در جمهوری‌های شوروی سابق بزرگترین مشکل زبان است و بدون مترجم، هیچ کاری انجام، و هیچ ارتباطی برقرار نمی‌شود). از فرودگاه تا محل استقرار را با یک سواری طی کردیم و بعد از مستقر شدن برای صرف نهار راهی شهر آلماتی شدیم. به دلیل تعطیلی روزهای شنبه و یکشنبه و اینکه دوشنبه و سه‌شنبه را هم قرار بود به قرقیزستان بروم، قرار کار را برای روز چهارشنبه گذاشتم و روز جمعه را بعد از صرف نهار استراحت کردم و روزهای شنبه و یکشنبه را هم به گشت زنی در آلماتی گذراندم.

۳- قزاقستان دارای ۱۷ میلیون جمعیت است که

۱- هواپیمای جمهوری اسلامی در این مورد با یک تیر دو نشان می‌زند. یعنی ساعت ۸/۱۵ دقیقه صبح روزهای جمعه از طریق تاشکند (پایتخت ازبکستان) به آلماتی (پایتخت سابق قزاقستان) پرواز می‌کند. هواپیما بعد از ۲/۱۵ ساعت پرواز در فرودگاه تاشکند به زمین می‌نشیند. مسافرهایی ازبکستان را پیاده می‌کند و پس از یک ساعت توقف در این فرودگاه، به طرف قزاقستان پرواز و بعد از ۱/۱۵ ساعت پرواز، در فرودگاه آلماتی فرود می‌آید. البته هواپیما بین تاشکند - آلماتی و بالعکس مسافری را پیاده و سوار نمی‌کند. علت یکی شدن پرواز این دو کشور، تعداد مسافر یک فروند ایرباس ۳۱۰ است که برای هر یک از این دو کشور مسافر به اندازه کافی وجود ندارد. البته مسافران ازبکستان این پرواز مسأله خاصی ندارند، ولی مسافران قزاقستان در رفت و برگشت مجبورند دو ساعت توقف را در فرودگاه تاشکند تحمل کنند و در نهایت نیز، پرواز مستقیم ۲/۵ ساعته تهران - آلماتی را ۴/۵ ساعته طی کنند.

۲- هواپیمای ما در آن روز موعود، البته گوش

حدود ۲ میلیون نفر آن در آلماتی هستند. شهر آلماتی قبلاً پایتخت کشور بوده، ولی حدود ۲ سال است که پایتخت به شهر آستانه منتقل شده است. البته شهر آلماتی هنوز پایتخت تجاری محسوب می‌شود. میزان بارندگی در این کشور بسیار زیاد است که در فصل بارندگی، گاهی تا سه روز متوالی باران می‌بارد، طوری که آب (دور از جان تهران) در تمام سطح شهر جاری می‌شود. به همین دلیل قزاقستان و خصوصاً آلماتی بسیار سرسبز است. سالیانه بین ۱۵ تا ۱۸ میلیون تن گندم در این کشور تولید می‌شود که بهترین نوع آن، گندم شمال کشور است.

۴ - قزاقستان یکی از کشورهای ساحلی دریای خزر است و با کشورهای روسیه، چین، ازبکستان، قرقیزستان و ترکمنستان هم مرز است. این کشور، بیشترین تولید نفت و گاز را در بین کشورهای ساحلی دریای خزر دارد. قزاقستان از نظر وسعت خاک، اولین کشور آسیای میانه، و از نظر جمعیت نیز دومین کشور است.

۵ - آلماتی شهری کوهستانی است که دارای یک پیست بسیار بزرگ اسکی می‌باشد. تله سی یژ خوبی هم دارد که در تمام سال کار می‌کند. در فصل غیراسکی هم یکی از محل‌های تفریحی و توریستی محسوب می‌شود. در شهر آلماتی ۵ تا ۶ مسجد وجود دارد و در شهر قزاقستان نیز یک تا دو مسجد وجود دارد. بزرگترین مسجد شهر آلماتی دارای یک گنبد و چهار مناره است که با رنگ فیروزه‌ای تزیین شده است. نماز جمعه شهر در این مسجد برپا می‌شود.

۶ - شهر آلماتی مترو ندارد و وسیله نقلیه بیشتر اتوبوس برقی و ترانو است. تاکسی بسیار کم، و اصولاً ماشین در این کشور به دلیل قیمت بالای

بنزین کم است. قیمت بنزین لیتری حدود ۵۰ تنگه (TENGE) است. تنگه واحد پول قزاقستان است، و هر دلار حدود ۱۵۵ تنگه است. کارخانه کیا (KIA) کره جنوبی در این کشور کارخانه اتومبیل سازی دارد. نکته قابل توجه در این کشور، رعایت مقررات ترافیک است که نسبت به سایر کشورهای آسیای میانه منحصر به فرد است. به همین دلیل هم کمتر پلیس جلوی ماشینها را می‌گیرد تا با جریمه‌ای توافقی و نقدی! سر و ته قضیه را درز بگیرد. چیزی که در تمام کشورهای آسیای میانه رایج است و تقریباً امورات مأموران راهنمایی و رانندگی از طریق همین جرایم توافقی و نقدی! می‌گذرد.

۷ - بزرگترین داروخانه شهر آلماتی، یعنی داروخانه لیلی (LILLY) داروخانه‌ای شبانه روزی است که با سرمایه مشترک آمریکا تأسیس شده است. داروخانه‌ای شیک در محلی دو نبش و بسیار شلوغ که در فاصله ۱۰۰ متری سفارت آمریکا در آلماتی واقع است. داروخانه دارای غرفه‌های متعددی بود که در هر غرفه مثلاً وسایل بهداشتی برای نوزادان، غذای کودک و شیرخشک، غذای رژیمی، وسایل ارتوپدی آدامس و شکلات، وسایل آرایشی و بهداشتی و ... عرضه می‌شد. سه غرفه هم به ارایه دارو اختصاص داشت. داروهای این داروخانه عمدتاً داروهای آمریکایی و سپس داروهای اروپایی (غرب اروپا) بود. البته این داروخانه یک استثنا بود، زیرا بیشتر داروهای بازار قزاقستان مربوط به روسیه و مجارستان و بلغارستان است. البته داروهای غرب اروپا، آمریکا، هند، پاکستان (عمدتاً داروهای گیاهی) و داروهای ساخت قزاقستان (فقط قرص و شربت) و تعداد

۱- کپسول دالاسین ۳۰۰ میلی گرمی ۱۶ عدد- کارخانه آپجان	۶۹۶۰۰ ریال
۲- آسپیرین ۳۰۰ میلی گرمی ۲۰ عدد- کارخانه بایر آلمان	۲۲۱۶۰ ریال
۳- کپسول مولتی ویتامین ۱۰۰ عدد- کارخانه آمریکایی (ژنریک)	۱۳۶۰۰ ریال

داروخانه‌های این کشور زنانه است، زیرا حتی یک مرد هم در داروخانه‌ها ندیدم.

۹- برای تأسیس داروخانه در قزاقستان، حتماً بایستی پروانه دکتر داروساز وجود داشته باشد، ولی سرمایه‌گذار حتماً نبایستی دکتر داروساز باشد. ضمناً کسانی که در داروخانه کار می‌کنند حتماً باید تکنیسین داروخانه بوده و در این کار تجربه و سواد کافی داشته باشند. حقوق دکتر داروساز در ماه بین ۵۰ تا ۷۰ دلار است که بستگی به شلوغی و خلوتی داروخانه دارد.

قیمت برخی از داروها در یکی از داروخانه‌های شمال شهر به شرح زیر بود: همانگونه که ملاحظه می‌شود، قیمت داروهای هندی نسبت به داروهای اروپایی و آمریکایی تفاوت بسیار معناداری دارد، به همین دلیل و با توجه به وضعیت اقتصادی مردم، طرفداران زیادی دارد. اگرچه داروی ایرانی در قزاقستان نیست، ولی با توجه به کیفیت قابل

زیادی داروهای گیاهی که عمدتاً از سرزمین پهناور قزاقستان جمع‌آوری و بسته بندی می‌شوند، نیز در بازار وجود دارند.

چون قیمت دارو در قزاقستان ثابت نیست، بد نیست به قیمت چند قلم دارو در داروخانه لیلی اشاره کنم. البته قیمت همین داروها در داروخانه‌های دیگر ۳ تا ۵ درصد ارزان‌تر است. ۸- تعداد داروخانه در قزاقستان بیش از ۲۵۰۰ باب است که از این تعداد حدود ۸۰۰ داروخانه در شهر آلماتی واقع است. در کشور قزاقستان، رعایت فاصله برای داروخانه اجباری نیست و داروخانه‌ها فضای نسبتاً بزرگ و خوبی دارند. تعداد نسخه در یک داروخانه جنوب شهر که روزهای عادی از ساعت ۸ صبح تا ۹ شب و روزهای تعطیل از ساعت ۹ صبح تا ۹ شب یکسره باز بود، کمتر از ۱۰ نسخه در روز بود. البته تعداد مراجعه کننده برای داروی بدون نسخه ۲۰۰ تا ۳۰۰ نفر در روز بود. در این داروخانه تنها یک نفر دکتر داروساز زن کار می‌کرد. اصولاً کار در

۱- کپسول فلوکونازول ۱۵۰ میلی گرمی یک عدد- سیپلا هند	۵۶۷۲۰ ریال
۲- کپسول فلوکونازول ۵۰ میلی گرمی یک عدد- فایزر	۱۹۳۵۰۰ ریال
۳- کپسول فلوکونازول ۱۵۰ میلی گرمی یک عدد- فایزر	۸۷۶۸۰ ریال
۴- قرص آسیکلوویر ۲۰۰ میلی گرمی ۲۰ عدد- هند	۲۴۷۲۰ ریال
۵- قرص زوویراکس ۲۰۰ میلی گرمی ۲۵ عدد- گلاکسو-ولکام	۱۴۷۰۰۰ ریال

قبول داروهای ساخت ایران در مقایسه با هند و همچنین قیمت پایین دارو در ایران، داروسازی ما می‌تواند جایگاه مناسبی در قزاقستان داشته باشد که خوشبختانه بعضی از کارخانه‌های داروسازی داخلی فعالیت‌هایی را برای ثبت دارو در این کشور شروع کرده و تعدادی از داروهای ایرانی را نیز ثبت کرده‌اند و مشغول بازاریابی هستند، که با توجه به قیمت قابل رقابت داروهای ایرانی در بازار قزاقستان، آینده خوبی برای داروسازی ایران در این کشور متصور است.

۱۰- پاکستان نیز در قزاقستان بازار دارویی دارد. بیشتر داروهای پاکستانی داروهای گیاهی هستند، ولی بعضی از داروهای کارخانه SEARLE انگلستان (البته از شعبه مستقر در پاکستان آن) نیز در بازار موجود است. نام کارخانه پاکستانی سازنده داروهای گیاهی موجود در قزاقستان نیز، کارخانه HERBION بود. بعضی از قیمت‌های داروهای پاکستانی، در همان داروخانه شمال شهر مذکور در بند قبلی گزارش به شرح زیر است:

همانگونه که مشاهده می‌شود، حتی داروهای گیاهی نیز بسیار گرانتر از داروهای گیاهی ایرانی است که یارانه دولتی نیز ندارند. لذا این گروه از داروهای ایران نیز می‌توانند بازار خوبی در قزاقستان داشته باشند که متأسفانه تا

به امروز کاری در این زمینه صورت نگرفته است.

۱۱- قیمت دارو در این کشور ثابت نیست و هر داروخانه خودش قیمت دارو را با چسباندن یک اتیکت مشخص کرده است. بطور مثال قیمت بعضی از داروها در یک داروخانه جنوب شهر در مقایسه با داروخانه‌ای در شمال شهر حدود ۵ درصد ارزانتر بود. معمولاً دارو به همان قیمتی که داروخانه مشخص کرده فروخته می‌شود و تخفیف ندارد. ولی در مورد افراد خیلی بیمار، مسن، افراد معلول و ... اصولاً کسانی که از طرف بیمارستان مدرکی دال بر عدم توانایی پرداخت پول به قدر کافی را داشته باشند، داروخانه تخفیف می‌دهد. این تخفیف در هر صورت بین ۵ تا ۱۰ درصد است. به هر صورت داروخانه‌ها قیمت داروهای یکسان را با قیمت‌های متفاوت مشخص می‌کنند، ولی بعد از مشخص کردن قیمت، تخفیف نمی‌دهند. البته این را هم اضافه کنم که گرچه داروخانه‌ها خودشان قیمت مصرف کننده را تعیین می‌کنند، ولی سود دارو برای داروخانه بین ۱۵ تا ۱۸ درصد است. البته داروخانه‌ها اصولاً به کسانی که خیلی بیمار باشند، یا خیلی پیر، درصدی تخفیف می‌دهند. در یک کلام این که داروخانه‌ها معمولاً مراجعه کننده را به هر قیمتی که شده رد نمی‌کنند.

۱- شربت اکسپکتورانت ۱۲۰ میلی لیتر - SEARLE پاکستان	۱۲۸۰۰ ریال
۲- اکسپکتورانت گیاهی ۱۲۰ میلی لیتر - HERBION پاکستان	۹۲۸۰ ریال
۳- قرص تقویت کبد گیاهی ۲۰ عدد - HERBION پاکستان	۱۲۳۲۰ ریال
۴- قرص تقویت جنسی گیاهی ۲۰ عدد - HERBION پاکستان	۱۶۹۵۰ ریال
۵- قرص جنسینگ (تقویت جنسی) ۲۰ عدد - HERBION پاکستان	۱۹۶۰۰ ریال

با شرحی که داده شد، بد نیست قیمت تعدادی از داروها را در یکی از داروخانه‌های جنوب شهر نیز با هم مرور کنیم:

مقایسه قیمت‌هایی که ملاحظه کردید، نشان دهنده این نکته است که کارخانه‌های اروپای غربی بدجور مردم قزاقستان را سرکیسه می‌کنند و قیمت‌های بازار این کشور، بسیار بالاتر از قیمت‌های بین‌المللی است.

۱۲- شرکت دارویی هستند که دارو را وارد می‌کنند و در اختیار داروخانه‌ها قرار می‌دهند. توزیع دارو به این صورت است که معمولاً سفارش گیرنده از شرکت دارویی به داروخانه مراجعه می‌کند و صورت دارو می‌گیرد. بعضی از داروخانه‌ها به وسیله تلفن صورت می‌دهند. گاهی هم داروخانه به شرکت واردکننده دارو مراجعه و در همان محل صورت می‌دهد. قیمت فروش دارو به داروخانه بستگی به نوع پرداخت دارد. پرداخت معمولاً نقدی است. البته به این دلیل که فروش دارو در داروخانه به بیمار نیز نقدی است و سیستم بیمه به شکل ایران در آنجا

وجود ندارد. ولی اگر داروخانه‌ای دارو زیاد بخواهد، می‌تواند خرید غیرنقدی کند که معمولاً درصدی گرانتر از خرید نقدی است.

قیمت فروش دارو به داروخانه‌ها در شهرهای مختلف متفاوت است و این تفاوت قیمت به دلیل اضافه شدن هزینه حمل و نقل دارو است که داروخانه خودش باید پرداخت کند. البته بعد از اینکه شرکت واردکننده از داروخانه صورت گرفت، خودش دارو را به داروخانه حمل می‌کند. بدین ترتیب که پس از دریافت سفارش از داروخانه، اگر مقدار دارو کم باشد پس از ۲۴ ساعت و اگر حجم دارو زیاد باشد حداکثر بعد از ۴۸ ساعت دارو به داروخانه تحویل می‌شود. البته اینگونه تحویل دارو مربوط به شهر آلماتی است. برای دیگر شهرها یا باید داروخانه برای تحویل داروهایش به شرکت توزیعی مراجعه کند، یا اینکه شرکت توزیع‌کننده، داروهای سفارش داده شده را به وسیله قطار به شهر مربوطه ارسال می‌کند و هزینه حمل دارو را از داروخانه دریافت می‌دارد. این را هم اضافه کنم

۱- سوسپانسیون ۲۵۰ میلی‌گرمی بلغارستان	۷۴۴۰ ریال
۲- قرص کوآموکسی کلاو ۲۷۵ میلی‌گرمی ۱۵ عدد - اسلونی	۴۸۹۶۰ ریال
۳- قرص مالوکس (آنتی اسید) ۴۰ عدد - آمریکا	۲۴۷۲۰ ریال
۴- قرص آندروکور ۲۰ عدد - شرینگ	۲۲۴۰۰۰ ریال
۵- قرص B کمپلکس ۱۰۰ عدد - ژنریک اروپایی	۴۳۲۰۰ ریال
۶- کپسول مولتی ویتامین تراپیوتیک ۳۰ عدد - ژنریک اروپایی	۴۵۳۵۰ ریال
۷- قرص آسپیرین ۱۰۰ میلی‌گرمی ۲۰ عدد - بایر آلمان	۲۲۴۰۰ ریال
۸- قطره تیمولول ۰/۲۵ درصد ۵ میلی لیتر - بایر آلمان	۱۲۰۰۰ ریال
۹- کرم پبانتن ۳۰ گرم - روش سوئیس	۱۸۵۶۰ ریال

که علاوه بر شرکت‌های واردکننده دارو که خودشان توزیع دارو را به عهده دارند ۲ تا ۳ شرکت توزیعی هم هستند که کارشان فقط توزیع دارو است.

۱۳- در قزاقستان دو کارخانه داروسازی وجود دارد که یکی فقط قرص، و دیگری قرص و شربت تولید می‌کند. البته در قزاقستان ۲ تا ۳ کارخانه بسته‌بندی داروهای گیاهی نیز وجود دارد. کل تولیدات این کارخانه‌ها حدود ۵ درصد بازار دارویی کشور را پوشش می‌دهند.

۱۴- در قزاقستان دو دانشکده داروسازی وجود دارد. یکی از آنها در دانشگاه قزاقستان و دیگری در یکی از کالج‌های این کشور واقع است. مجموع این دو دانشکده سالی ۱۱۰ نفر فارغ التحصیل در رشته داروسازی دارند. دوره داروسازی در این کشور ۵ سال است. این کشور حدود ۱۸۰۰ نفر دکتر داروساز دارد.

۱۵- در شهر آلماتی حدود ۱۰ بیمارستان عمومی، ۱۰ زایشگاه و حدود ۲۰ کلینیک مخصوص اطفال وجود دارد که اکثراً دولتی هستند. یک زایشگاه خصوصی در آلماتی وجود دارد. در بازدید از یکی از بیمارستانهای اطفال شهر آلماتی متوجه شدم که بیمارستان بدجوری شلوغ است. ۳۲ نفر پزشک در آنجا کار می‌کردند و آنقدر مراجعه کننده زیاد بود که به وسیله پارتیشن و در کنار راهروی بیمارستان چند مطب درست کرده و در داخل آنها بچه‌ها را ویزیت می‌کردند. پذیرش بیمارستان صافی بود، چرا که بیمارستانهای دولتی کار را ارزان تمام می‌کنند. داروخانه بیمارستان بسیار کوچک و در ابتدای ورودی بیمارستان قرار داشت. داروخانه بیمارستان دارو را برای بیماران با ۱۰ درصد

تخفیف ارایه می‌کرد. البته از فضای داروخانه و میزان داروی موجود در آن معلوم بود که خیلی از داروها را ندارد و بیماران باید به داروخانه‌های شهر مراجعه کنند. از امکانات لوکس بیمارستان‌های خصوصی اصلاً خبری نبود.

۱۶- نزدیک به ۴۰۰۰ نوع دارو در قزاقستان ثبت شده و داروخانه‌ها پر از داروهای مختلف هستند. بازار مکاره‌ای است (با وضعیت فعلی بازار دارویی ایران، امیدوارم ما مثل آنها نشویم) که تقریباً تمام کارخانه‌های مطرح دارویی دنیا در آن حضور دارند. البته بسیاری از کارخانه‌های ژنریک ساز دنیا نیز با اسامی تجارتي خودشان در این بازار حضور دارند. قیمت دارو همانگونه که اشاره شد گران است و مردم توان خرید دارو را به راحتی ندارند. به همین دلیل کمتر به پزشک مراجعه می‌کنند. اگر کسی مریض شود معمولاً بیماری خود را به دکتر داروساز داروخانه می‌گوید و او داروی مربوطه را می‌دهد. به این ترتیب تمام داروها بدون نسخه داده می‌شوند. البته داروهای آرام‌بخش و اصولاً داروهای عصبی در این رابطه استثناء بوده و برای ارایه آنها به بیمار حتماً نسخه پزشک لازم است.

۱۷- در خاتمه ضمن درخواست از معاونت دارویی وزارت بهداشت جهت ترغیب کارخانه‌های داروسازی داخلی به حضور در قزاقستان، از سازندگان داخلی نیز می‌خواهم که تا زمان از دست نرفته است، اقدام به گسترش کار خود در بازار این کشور نمایند که قطعاً فردا خیلی دیر است.